

عربستان رکورد مقالات برگشتی را شکست

نeda آظهري

گاهی برخی مقالات مدت هاپس از انتشار در ژورنال های معتبر جهانی به دلایل مختلفی سلب اعتبار می شوند که امتیاز منفی برای نویسنده اثر به همراه دارد. در تازه ترین آماري که از مقالات محققان ایرانی به دست آمده، ۲۰ مقاله از محققان ایرانی از مجله Genetika مربوط به انجمن ژنتیک صربستان سلب اعتبار شده اند. البته در مجموع، ۳۱ مقاله از این مجله به دلیل بد اخلاقی های پژوهشی مانند نقص در داوری، استفاده از داده های جعلی و استفاده از ارجاعات نامناسب و نادرست سلب اعتبار شده اند که از این بین ۲۰ مقاله مربوط به

محققان ایرانی است. شواهد حکایت از آن دارد جرمه ای که برای نویسندگان این مقالات تعیین شده، آنها را از انتشار مقاله در این مجله محروم کرده است. سلب اعتبار از مقالاتی که پس از انتشار نقایص آن مشخص می شود، نه تنها به ضرر و محرومیت نویسنده یا نویسندگان اثر می انجامد، بلکه مجله ای را هم که مقالات در آنها منتشر شده اند، متضرر می شود. به عنوان مثال در این اتفاق مجله Genetika به تازگی از فهرست مجلات نمایه شده در Web of Science خارج شده و به دلیل بی دقتی در انتشار مقالات دارای نقص، ضریب نفوذ خود را هم از دست داده است. بیشترین مشکلی که داوران در مقالات سلب اعتبار شده پیدا کرده اند، ارجاعاتی بوده که نویسندگان به مقالات یکدیگر داده اند. اما این اتفاق تنها به این مورد ختم نمی شود، بلکه

در یک سلب اعتبار دسته جمعی دیگر مقالات محققان ایرانی، ۱۱ مقاله از محققان ایرانی از مجله Health Science Reports سلب اعتبار شده اند و در مورد دیگر هم ۱۶ مقاله از محققان ایرانی از سوی انتشارات Frontiers بازگشت زده شد. این امر اهمیت مساله سلب اعتبار مقالات جعلی و مشکل دار را می رساند. مهم ترین موضوعی که برای مقالات قابل انتشار در ژورنال ها مطرح و باعث می شود اعتبار خود را از دست دهند، تقلب یا کسب نکردن شرایط لازم برای نگارش است که حتی می تواند بعد از انتشار مقاله را از اعتبار ساقط کند و به اصطلاح سلب اعتبار شود. البته گاهی خطاهایی که بعد از انتشار شناسایی شده و به اثبات می رسند، به طور غیر عمد اتفاق می افتند که نمی توان به طور مستقیم نویسنده یا نویسندگان

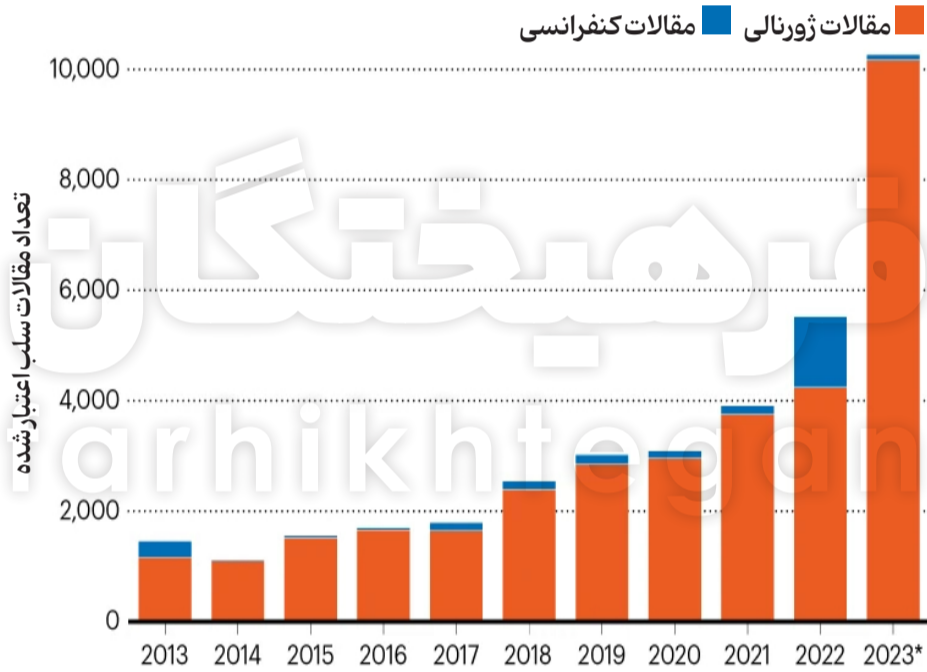
مقالات را در بروز این خطاها مقصر دانست؛ اما این خطاها هرچه باشند باعث از بین رفتن اعتبار و سندیت مقاله می شوند. مقالات بازگشت زده شده از ژورنال ها حذف نمی شوند، بلکه به عنوان مقالات دارای نقص، علامت گذاری می شوند. در برخی موارد ممکن است حذف یک مقاله از انتشار ضروری باشد مانند زمانی که مقاله به وضوح توهین آمیز است، حریم خصوصی شخصی را نقض کرده، موضوع حکم دادگاه مطرح است یا ممکن است خطر جدی برای سلامتی عموم مردم داشته باشد. مجله nature که یکی از معتبرترین مجلات علمی دنیاست، به تازگی جدیدترین آمارها را از تعداد مقالات سلب اعتبار شده منتشر کرده که نشان می دهد سال ۲۰۲۳ در نوع خود رکورد شکنی در زمینه سلب اعتبار مقالات در ژورنال های دنیا به شمار می رود.

رکورد شکنی مقالات سلب اعتبار شده

به گزارش nature، در سال ۲۰۲۳ تعداد مقالات پژوهشی بازگشت زده شده یا سلب اعتبار شده در مقایسه با سال های گذشته یک رکورد به حساب می آید و رشد چشمگیری را نشان می دهد، به طوری که در این سال ۱۰ هزار مقاله سلب اعتبار شده اند. این در حالی است که ناشران در تلاشند تا انبوهی از مقالات ساختگی را که در آنها تقلب صورت گرفته از ژورنال ها حذف کنند. در میان کشورهای بزرگ تولیدکننده پژوهش ها، عربستان سعودی، پاکستان، روسیه و چین، بالاترین نرخ سلب اعتبار را در دو دهه گذشته به خود اختصاص داده اند. بخش عمده ای از سلب اعتبار مقالات منتشر شده در ژورنال ها در سال ۲۰۲۳ Hindawi (شرکت انتشارات مصری انگلیسی) به عنوان یک شرکت تابعه یکی از ناشران معتبر مستقر در لندن موسوم به Wiley برمی گردد. تاکنون

در سال جاری، مجلات Hindawi (هنداوی) پس از تحقیقات انجام شده توسط ویراستاران داخلی و بازرسانی که یکپارچگی تحقیقات را در هزاران مقاله منتشر شده از نظر منسجم نبودن مقالات و ارجاعات نامربوط بررسی می کنند، بیش از هشت هزار مقاله با استناد به عواملی چون نگرانی از به خطر افتادن فرآیند کنترل کیفی مقالات آکادمیک و دستکاری سیستماتیک در فرآیند انتشار و کنترل کیفی مقالات آکادمیک سلب اعتبار شد. بیشتر مقالات سلب اعتبار شده در ژورنال های Hindawi اغلب مربوط به شماره هایی شامل مجموعه مقالاتی می شوند که توسط ویراستاران میهمان مورد نظارت قرار گرفته و به دلیل سوء استفاده توسط کلاهبرداران برای انتشار سریع مقالات بی کیفیت یا ساختگی بدنام شده اند.

عبور تعداد مقالات سلب اعتبار شده در ۲۰۲۳ از مرز ۱۰۰۰۰ مقاله (تا ۸ دسامبر)

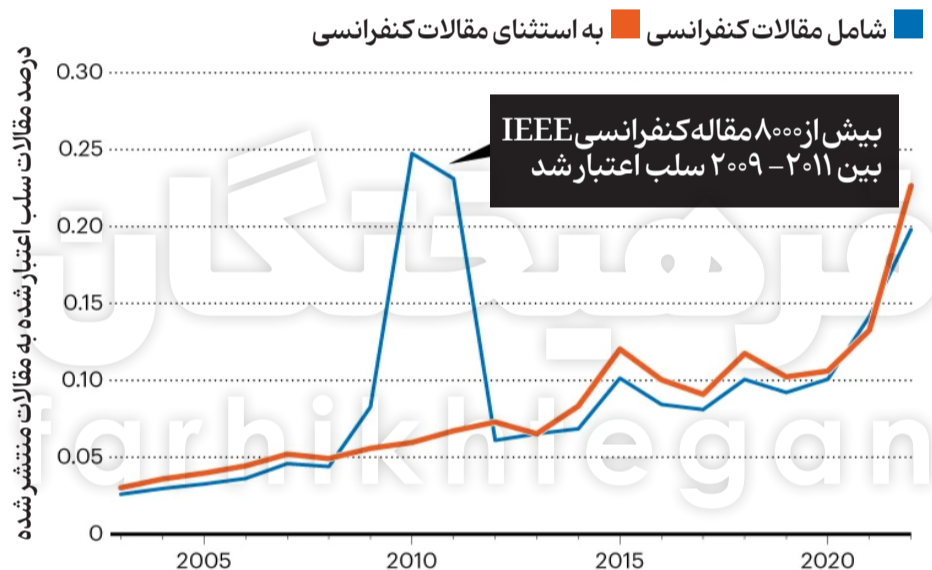

مقالاتی که به رغم ساختگی بودن هنوز مورد استناد قرار می گیرند

انتشارات Wiley در اوایل ماه جاری با شرکت در فراخوانی که نسبت به اعلام درآمد ها برگزار شد، اعلام کرد که استفاده از نام تجاری Hindawi را به طور کلی متوقف می کند، به طوری که در اواخر سال ۲۰۲۲ نیز انتشار نسخه ویژه را به طور موقت متوقف کرده بود. انتشارات Wiley عنوانی موجود را بار دیگر به نام تجاری خود منتشر می کند. مکتوب کسینر، مدیر اجرایی موقت Wiley اعلام کرده است که به دنبال مشکلات ایجاد شده، ناشر انتظار دارد در سال مالی ۲۰۲۳ بین ۳۵ تا ۴۰ میلیون دلار از درآمد خود را از دست بدهد. سخنگوی این انتشارات عنوان کرده این ناشر که سلب اعتبار مقالات بیشتری را هم پیش بینی کرده، تعداد دقیقی از این مقالات را اعلام نکرده اما معتقد است موضوعات خاص همچنان نقش ارزشمندی در خدمت به جامعه پژوهشی دنیا ایفا می کنند. این سخنگو افزود که انتشارات Wiley فرآیندهای دقیق تری را برای تایید هویت ویراستاران میهمان و نظارت بر نسخه های خطی اجرا کرده است، به طوری که صدها عامل مخرب را که برخی، نقش ویراستار میهمان را ایفا می کردند، از

این سیستم حذف و سعی کرده اند یکپارچگی تیم داوری و بررسی و نظارت خود را برقرار کنند تا بتوانند ارزیابی دقیق تری روی مقالات منتشر شده در ژورنال ها داشته باشند. آنها یک تیم ارزیابی واقعیت را تشکیل داده اند تا داده هایی را درباره عوامل مخرب با سایر ناشران و ارائه دهندگان ابزارها و پایگاه های داده به اشتراک بگذارند. یکی از دانشمندان حوزه کامپیوتر که در دانشگاه تولوز فرانسه فعالیت می کند و مشکلات فعلی مقالات را بررسی می کند، معتقد است مقالات سلب اعتبار شده مجلات Hindawi ممکن است عمدتاً مقالات ساختگی بوده باشند اما همچنان در مجموع بیش از ۳۵ هزار بار مورد استناد قرار گرفته اند. ناظران این مجله در بررسی های خود به دنبال یافتن سرقت های ادبی و نشانه های استفاده از هوش مصنوعی برای نگارش مقالات هستند. موضوعی که اهمیت دارد این است که این مقالات ساختگی مورد استناد قرار می گیرند و همین امر می تواند اعتبار آن مقاله پژوهشی و نیز ناشر و مجله ای که مقاله در آن به چاپ رسیده، زیر سوال ببرد.

رشد ۰/۲ درصدی نسبت مقالات سلب اعتبار شده به مقالات منتشر شده

بیش از ۸۰۰۰ مقاله کنفرانسی IEEE بین ۲۰۱۱-۲۰۰۹ سلب اعتبار شد

رشد مقالات سلب اعتبار شده

Nature در ادامه گزارش به رشد بیش از حد مقالات سلب اعتبار شده در مقایسه با رشد مقالات علمی اشاره کرده است و این امر می تواند ریزگ خطری برای ناشران ژورنال های معتبر دنیا باشد. افزایش بی رویه تعداد مقالات بازگشت زده شده به این معناست که تعداد کل سلب اعتبار مقالات از مرز ۵۰ هزار مقاله هم عبور کرده و انتظار می رود با این تداوم رشد، تعداد این مقالات به ۱۰ هزار هم خواهد رسید. اگرچه تحلیل ها پیش تر نشان داده بود که بیشتر سلب اعتبار مقالات به دلیل سوء رفتار اتفاق می افتد اما این امر همیشه صادق نیست. برخی از این خطاها از سوی نویسنده یا نویسندگان اتفاق می افتد که در فرآیند کار متوجه بروز چنین خطاهایی می شوند. بزرگترین پایگاه داده جهان برای ردیابی و شناسایی مقالات سلب اعتبار شده که از سوی سازمان رسانه ای Retraction Watch گردآوری شده اند، تمام مقالات بازگشت زده شده را شامل نمی شود. برای تجزیه و تحلیل فرآیندها، Nature اطلاعات به دست آمده از ۳۵ هزار مقاله سلب اعتبار شده را گردآوری کرده است که در ماه سپتامبر برای انتشار عمومی توسط سازمان غیرانتفاعی Crossref که داده های قابل انتشار را نمایه می کند، آماده شده است. این داده ها با پنج هزار مقاله سلب اعتبار شده از سوی مجلات Hindawi و سایر ناشران ترکیب شده است.

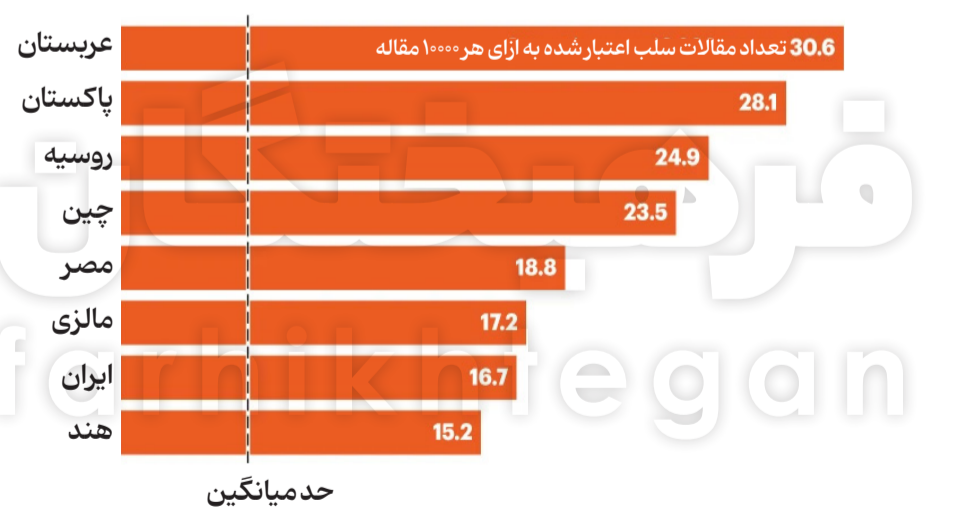
نیز شامل مقالات سلب اعتبار شده از سوی موسسه مهندسان برق و الکترونیک (IEEE) است که بیش از ۱۰ هزار مقاله از این قبیل را در دو دهه گذشته منتشر کرده است. این موسسه بالاترین تعداد مقالات سلب اعتبار شده را تشکیل داده است. درست است که زمان سلب اعتبار این مقالات ثبت نشده اما به نظر می رسد بیشتر مقالات حذف شده بین سال های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۱ منتشر شده بودند. با توجه به اینکه موسسه IEEE بالاترین مقالات سلب اعتبار شده را به نام خود ثبت کرده، کارشناسان بر این باورند که اقدامات و تلاش های پیشگیرانه ای که در نظر می گیرند، تقریباً تمام مقالات ارسال شده ای را که با استانداردهای سازمان مطابقت نداشته و دارای سرقت ادبی و سایر نقائص هستند، شناسایی می کند. ناظران مقالات مدعی شده اند که حدود ۵۰ هزار مقاله سلب اعتبار شده ای که آمار رسمی آنها در دنیا اعلام شده، تنها نرک کوه یخ است و این آمار بسیار بیشتر از آن چیزی است که اعلام شده است. ارزیابی های نشان می دهد که تعداد مقالات تولید شده توسط سازمان های مقاله نویسی که اغلب آثار و تالیفاتی جعلی به دانشمندان و صدها هزار نفر دیگر می فروشند، با مقالاتی که به طور واقعی و از سوی محققان تولید می شوند، کاملاً در روی یک سکه اند. مقالات جعلی و ساختگی، حتی اگر مخاطبی هم نداشته باشند، ذاتاً مقالاتی مشکل دار و از نظر علمی دارای نقص هستند.

رتبه ایران طی ۵ سال از اول به هفتم رسیده است

در بررسی کشورهای دنیا با بالاترین تعداد مقالات سلب اعتبار شده، ایران رتبه هفتم را به خود اختصاص داده است و طبق بررسی های صورت گرفته، در سال ۲۰۲۳، از هر ۱۰ هزار مقاله در ایران، ۱۶۷ مقاله برگشت زده می شوند. اگر بخواهیم این آمار را با آمار سال ۲۰۱۸ مقایسه کنیم، این مقالات روند رو به رشدی را نشان می دهد. به گزارش science، در سال ۲۰۱۸، ایران با ۱۴ مقاله به ازای هر ۱۰ هزار مقاله، رتبه نخست را در دنیا از آن خود کرده بود. اما با گذشت ۵ سال، حدود ۲۷ مقاله به ازای ۱۰ هزار مقاله بر تعداد مقالات برگشت زده شده ایران اضافه شده است. اما با این حال از رتبه نخست در ۲۰۱۸ به رتبه ۷ در ۲۰۲۳ رسیده است که در مقایسه با سایر کشورها، رشد نسبتاً کندی دارد. به عنوان مثال، چین که در سال ۲۰۱۸ از هر ۱۰ هزار مقاله، پنج مقاله برگشت زده داشت، حالا در ۲۰۲۳ از هر ۱۰ هزار مقاله ۲۳،۵ مقاله آن برگشت زده می شود. یا هند در ۲۰۱۸ از هر ۱۰ هزار مقاله رتبه چهارم دنیا را در اختیار داشت اما در ۲۰۲۳ با ۱۵،۲ مقاله در هر ۱۰ هزار مقاله، به رده

هشتم رسیده است. نکته قابل ذکر اینجاست که عربستان سعودی که در حال حاضر نخستین کشور با بالاترین مقاله برگشت زده شده به شمار

کشورهایی که در بیش از دو دهه گذشته بالاترین تعداد مقالات سلب اعتبار شده را در میان کشورهای با بیش از ۱۰۰ هزار مقاله به خود اختصاص داده اند

حدمیانگین

در بررسی کشورهای دنیا با بالاترین تعداد مقالات سلب اعتبار شده، ایران رتبه هفتم را به خود اختصاص داده است و طبق بررسی های صورت گرفته، در سال ۲۰۲۳، از هر ۱۰ هزار مقاله در ایران، ۱۶۷ مقاله برگشت زده می شوند. اگر بخواهیم این آمار را با آمار سال ۲۰۱۸ مقایسه کنیم، این مقالات روند رو به رشدی را نشان می دهد. به گزارش science، در سال ۲۰۱۸، ایران با ۱۴ مقاله به ازای هر ۱۰ هزار مقاله، رتبه نخست را در دنیا از آن خود کرده بود. اما با گذشت ۵ سال، حدود ۲۷ مقاله به ازای ۱۰ هزار مقاله بر تعداد مقالات برگشت زده شده ایران اضافه شده است. اما با این حال از رتبه نخست در ۲۰۱۸ به رتبه ۷ در ۲۰۲۳ رسیده است که در مقایسه با سایر کشورها، رشد نسبتاً کندی دارد. به عنوان مثال، چین که در سال ۲۰۱۸ از هر ۱۰ هزار مقاله، پنج مقاله برگشت زده داشت، حالا در ۲۰۲۳ از هر ۱۰ هزار مقاله ۲۳،۵ مقاله آن برگشت زده می شود. یا هند در ۲۰۱۸ از هر ۱۰ هزار مقاله رتبه چهارم دنیا را در اختیار داشت اما در ۲۰۲۳ با ۱۵،۲ مقاله در هر ۱۰ هزار مقاله، به رده